

ОСНОВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА-МУЗИКАНТА В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ (МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті розглядаються питання, які актуалізують шляхи набуття основних фахових компетентностей майбутніх викладачів-музикантів під час навчання співу за допомогою відповідної методичної системи.

Для самоорганізації навчального простору майбутніх фахівців щодо їх вокальних самоорганізаційних компетентностей визначено наступні вокальні методи: емпіричний (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний); концентричний; фонетичний (лінгвістичний); вербально-асоціативний, а також методи: внутрішнього інтонування, порівняльного аналізу, вокально-слухового та візуального контролю.

Ключові слова: навчальний простір, самоорганізація, майбутній викладач-музикант, вокальне навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Розвиток сучасної системи вищої освіти актуалізує не лише питання готовності майбутніх викладачів-музикантів як суб'єктів фахової діяльності. Відомо, що показником такої готовності на даний час виступає професійна компетентність. Необхідно зазначити, що поняття «компетентність» закріплено у Законі України «Про вищу освіту», де визначено, що компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Спираючись на функціональний підхід у розумінні професійної компетентності, С. Іванова зазначає, що професійна компетентність педагога є здатністю фахівця на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особисті якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, вміння, навички, емоції, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації, ставленнях, моральних і етичних цінностях та досвіді, усвідомлюючи обмеження у своїх знаннях і вміннях та акумулюючи інші ресурси для їх компенсації [4, с. 107].

У той же час І. Шмиголь розглядає професійну компетентність педагога як складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також низка професійно важливих особистісних якостей (креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, прагнення до саморозвитку, саморефлексії тощо [10, с. 198].

З'ясуємо, які основні компетентності мають визначити для себе майбутні викладачі-музиканти. В. Стрельников до основних компонентів професійної компетентності викладача вищої школи відносить такі як: мотиваційно-ціннісний; систему професійно важливих якостей; систему здібностей викладача (насамперед, педагогічних і здібностей ученого, які зумовлюють наукову обдарованість); когнітивний (знання); афективний (позитивне емоційно-оцінне ставлення до предмета і його важливості в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, здатність до емоційно-вольової регуляції поведінки); конативний (уміння, навички, педагогічна техніка, поведінка) [8, с. 279].

Обґрунтовуючи компонентну структуру фахової компетентності майбутніх учителів музики, О. Барицька пропонує розглядати її як сукупність емоційно-мотиваційного, синкретично-технологічного та прагматично-творчого компонентів [1, с. 74]. Під предметною компетентністю О. Калюжна розуміє сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу в цілому. До нього входять уміння вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою учнів, темпом діяльності [5, с. 218].

Формулювання цілей статті... Процес формування самоорганізації навчального простору майбутніх викладачів-музикантів тісно взаємопов'язаний із професійною підготовкою у певній галузі. Враховуючи наукову спрямованість нашого дисертаційного дослідження, варто звернути особливу увагу на вокальну підготовку магістрів, майбутніх викладачів-музикантів. Наша мета – визначити накопичені світовою наукою і практикою методичні підходи до вокальної освіти для набуття ними основних компетентностей самоорганізації навчального простору.

Виклад основного матеріалу дослідження... Спираючись на дослідження в галузі вокальної педагогіки та методики, зазначимо, що вокальне навчання є процесом активної взаємодії педагога та студента, зміст якого складає оволодіння студентами професійними знаннями та вміннями на основі традицій класичної вокальної школи. Навчання сольному академічному співу передбачає певну поставу тулуба і голови під час співу, володіння змішаним співацьким диханням при домінуванні костоабдоміального, володіння всіма видами співацьких атак при переважанні м'якої атаки, формування високої співацької позиції звука (співацької форманти), врахування однорідної регістрової будови голосового апарата, наявність чіткої співацької дикції, володіння як вокально-

виконавською технікою, так і прийомами передачі художнього образу. Такий розвиток студента у вокальному класі передбачає застосування численних методів, які витримали випробування часом і дозволяють ефективно, з найменшими витратами досягати кращого результату.

З огляду на зазначене, розглянемо найпоширеніші методи розвитку та саморозвитку вокальних умінь і навичок для набуття основних компетентностей.

Емпіричний (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний) метод – метод показу й наслідування залишається у вокальному навчанні провідним. Л. Дмитрієв писав, що цей метод є наочним, доступним, змушує інтуїтивно знаходити необхідні пристосування. При цьому на співака впливають усі можливі фактори, що сигналізують, як саме потрібно зробити: зір, слух, емоційне збудження від почутого гарного звучання – усе це надихає, мобілізує на подолання складного завдання [3, с. 321]. Пов'язано це з тим, що голосовий апарат співака, його «інструмент» (на відміну від інших музикантів-виконавців, у яких інструментом виступають предмети зовнішнього світу: фортепіано, баян, скрипка, ін. та руки як засіб виконання) – це організм людини, він «схований» всередині і контролюється тільки через суб'єктивні внутрішні відчуття. Саме тому емпіричний метод у вокальному навчанні домінує більше ніж в іншій сфері музичного виконавства. Сучасні технічні можливості дозволяють замінити показ голосом педагога на прослуховування аудіо запису (на будь-яких носіях) виконання світових співаків, чиє виконання вважається вокальним еталоном.

Концентричний метод спрямований на розвиток голосу та його діапазону. Починати розвиток голосу доцільніше з примарних тонів (середина діапазону співацького голосу). У вокальному навчанні до концентричного методу використовувався прямолінійний метод, який бере свої витоки з італійської школи. В усіх школах співу вокальне навчання починалося «втягуванням» тонів від нижньої межі вгору, через усі регістри до вищих граничних тонів і потім у зворотному порядку. Зазначений метод можна охарактеризувати як вокальний, концентричний, оскільки вправи розвиваються від натуральних тонів, центру голосу, на який спирається спокійне мовлення людини, до тонів, що оточують «центр» голосу.

Зазначений метод формування співацького голосу застосовували видатні італійські та західноєвропейські педагоги-вокалісти, серед яких: М. Гарсія (син) (1805-1906), Сегонд (учень М. Гарсія (сина), співак та відомий вчений), Г. Панофка (1807-1887). Концентричний метод є одним із провідних в роботі із студентами у класі вокалу і донині.

Широко розповсюдженим вокальним методом є фонетичний (лінгвістичний) метод, який розглядається як спосіб впливу на співацький голос і роботу голосового апарату за допомогою фонем (окремих звуків мови – голосних і приголосних) [6, с. 34]. Даний метод можна вважати найефективнішим у вокальній педагогіці. З ним пов'язаний розвиток дикції – правильне формування голосних і приголосних у різноманітних поєднаннях: поступове переведення мовленнєвих голосних і приголосних на співацькі (вирівнювання, «округлення» голосних) і звуження приголосних у співі, швидке їх промовляння (особливо глухих приголосних, які вимовляються при розімкнутих голосових зв'язках), а також засвоєння правил літературної вимови у співі (орфоєпії, орфоодії). Таким чином, зазначений метод впливає на голосоутворення за допомогою використання окремих звуків мовлення та складів.

Цей метод вимагає від педагога розуміння і усвідомлення місця і механізму виникнення акустичних властивостей голосу, кожної голосної і всіх приголосних звуків, які формуються у надставній трубі за допомогою артикуляційних органів ротоглоткового каналу: губів, язика, м'якого піднебіння, позіху, глотки, мускулатури, яка рухає нижню щелепу, тобто формування у студента в процесі вокального навчання вільного артикуляційного апарату, який є необхідним у співі і досягається шляхом численних прийомів та вправ: вокально-технічних, артикуляційно-гімнастичних.

При розучуванні важких інтонаційних і теситурних місць вокального твору, для вироблення високої співацької позиції звуку, а також у повторенні та виконавському удосконаленні вокального репертуару використовується метод внутрішнього інтонування. О. Вовк зазначає, що метод уявного або внутрішнього співу активізує слухову увагу, що спрямована на сприйняття й запам'ятовування еталону звучання. Він готує основу для більш успішного вокального навчання, але не заперечує вокальні тренування, адже навчитися правильно інтонувати й відтворювати звук можна лише в процесі самого співу [2, с. 160]. В сучасній теорії фонації поняття «внутрішній слух», «внутрішній спів (інтонування)» набувають великого значення для процесу навчання вокалу, оскільки при використанні даного методу голосові складки можуть збуджуватися (вібрувати) під впливом процесів, які відбуваються у корі головного мозку та в центральній нервовій системі без дихання і фонації.

Метод порівняльного аналізу сприяє можливості магістрів порівнювати виконання вокального твору декількома співаками. Метод порівняльного аналізу навчає не лише слухати, але чути себе, оскільки слухання і аналіз виконання виданими співаками в записах, на концертних виступах корисне для розвитку культури вокально-музичного слуху, художнього смаку (еталону) магістрів, які навчаються вокалу, що, у свою чергу, сприятиме їх вокально-технічному і педагогічному становленню. Слід пам'ятати, що «живе» виконання завжди видозмінюється, удосконалюється, а запис відтворює зафіксований (один із можливих) варіант, тому потрібно

застерігати студентів від точного копіювання і наслідування конкретного запису. Цей метод корисно застосовувати для самоконтролю власного звучання голосу і виконання вокальних творів, для розвитку самокритичності та виправлення своїх недоліків шляхом використання технічних засобів (відеозапис, аудіо запис, комп'ютерні технології тощо).

У своєму дослідженні Чжан Цзінцзін зазначає, що метод порівняльного аналізу використовується з перших уроків, коли сам вокаліст-початківець повинен дати свої перші естетичні оцінки співацькому вокальному звуку. Автор переконливо доводить про необхідність порівнюючи різні зразки звучання голосу самотійно, навчається розуміти і диференційовано сприймати окремі компоненти вокального виконання, відрізнити правильне звукоутворення від неправильного [9, с. 60], що сприяє самоорганізації свого навчального простору.

Метод вокально-слухового контролю нерозривно пов'язаний із специфічним вокальним слухом. Зауважимо, що під вокальним слухом розуміють здатність не лише сприймати особливості правильного голосоутворення, але й відчувати роботу голосового апарату (Л. Дмитрієв, Н. Можайкіна, Ю. Юцевич та ін.). Голосоутворенням керує ціла система органів відчуттів, основними з яких є: м'язові відчуття, вібраційні відчуття, слухові відчуття. Вокальний слух розвивається поступово в залежності від ступеню оволодіння технологією голосоутворення. На початкових етапах заняття у вокальному класі студент не може ні уявити, ні відчути м'язами, ні усвідомити, як працює голосовий апарат. В залежності від формування вокальних навичок з'являється здатність відчути, уявити і зрозуміти роботу голосового апарату у співі.

Конкретизуючи розуміння поняття «розвитку співацького голосу» О. Прядко визначає, що одним з основних завдань постановки голосу є розвиток навичок координування роботи голосового апарату за допомогою вокально-слухового контролю [7, с. 8].

Таким чином, за допомогою методу вокально-слухового контролю викладач контролює правильність усього співацького процесу: взяття співацького дихання (гучне, безшумне), звуковедення (розвиток співу на *legato*, інші види вокалізації), застосування атаки, згладжування регістрів (рівність та однорідність звучання на всіх діапазонах голосу), наявність у голосі високої та низької формант, від яких залежить «польотність», «повнота», округлість, яскравість, «компактність» голосу, резонування звуків та їх вимова (дикція), емоційно-художня виразність у співі, гармонійність і цілісність побудови і виконання вокального твору.

Метод візуального контролю характеризується тим, що викладач контролює увесь співацький процес: поставу корпусу під час співу, дихальні рухи, роботу артикуляційного апарату тощо. Візуальний контроль відіграє велику роль на усіх етапах навчання вокалу. Безумовно, що даний метод поєднується з іншими видами контролю: слуховим, руховим, вібраційним. Важливо підкреслити, що візуальний контроль застосовується на всіх етапах роботи над вокальним твором. Звертаємо увагу на те, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі не приділяється належної уваги даному методу. Хоча, практика роботи у класі вокалу показує, що метод візуального контролю та, в подальшому, самоконтролю має велике значення для розвитку майбутнього педагога-музиканта.

Вербально-асоціативний метод, який обумовлює пояснення причинно-наслідкових взаємозв'язків у роботі голосового апарату і дозволяє студенту усвідомити і чітко зрозуміти його роботу. Він доповнює слухові уявлення від показу голосу, уточнює руховий образ під час показу м'язових прийомів, допомагає усвідомити кінцеву мету. Пояснення викладача-вокаліста покликані звернути увагу студента на ті деталі, які не могли бути ним помічені. Важливим орієнтиром виступає асоціації (образні порівняння), які допомагають студенту краще зрозуміти техніку виконання і зміст вокального твору. При цьому асоціативні визначення пов'язані не лише із слуховими, але й зоровими, резонаторними, тактильними і смаковими відчуттями (глухий, дзвінкий, яскравий, світлий, тьмянний тембр; затиснуте, м'яке, жорстке, мляве, близьке, далеке, високе, низьке звучання; смачний, забарвлений звук тощо). Важливо звернути увагу, що вербальні пояснення та асоціації повинні бути зрозумілими студенту, мають активізувати його уяву. Тільки за таких умов даний метод виконає свою функцію – дозволить вирішити конкретні завдання і розвинути творчі здібності студента.

Враховуючи особливості нашого дисертаційного дослідження, варто звернути увагу на методику підготовки спеціалістів у класі вокалу в Китаї, яка реалізується за наступною логікою:

- 1) на молодших курсах навчання вокалу спирається на дихальні вправи, далі йде оволодіння навичками технік *legato* та *non legato*, потім попереднє контролювання витрат дихання і можливість сольного виконання;
- 2) на середніх курсах характерним є повторення набутих знань і оволодіння вміннями ансамблевого співу (дует і тріо);
- 3) на страхому курсі вимагається аналіз і виконання вокальних творів.

Методика співацької (вокальної) підготовки заснована на таких вимогах до студента: правильна співацька постава, співацька стабільність, раціональна методика дихання, наукова вокальна методика, чітка вокальна дикція, зрозуміле фразування, оволодіння основами ансамблевої техніки.

Однак під час підготовки студента на заняттях вокалу необхідно враховувати як особливості виконуваних вокальних творів (різноманітні стиль, зміст, структура вокального твору, мелодія і темп), так і індивідуально-

психологічні особливості студентів. Тому під час навчання вокалу в Китаї не використовується єдина методика та порядок навчального процесу.

Аналіз сучасної літератури та власний досвід дає можливість стверджувати, що в даний час в Китаї у вокальній підготовці часто використовуються наступні загальні музичні методики:

1) «Методика досвіду», коли через досвід чуттєвого сприйняття виникає інтерес до навчання вокалу. Зазначена методика включає два засоби: отримання насолоди від музики, для чого педагог на заняттях створює атмосферу відчуття необхідності та краси певних речей (демонстрація викладачем відео про річку або водопад, яскраву природу сонячними теплими днями, твір Ф. Шуберта «Форель»). Другий – ілюстрація, тобто викладач може сам проілюструвати як потрібно співати, або використати аудіо та відео записи вокального виконання іншого професійного співака.

2) «Практична методика» полягає в тому, що студенти самостійно беруть участь у різноманітних музичних практиках та отримують виконавський досвід.

3) «Вербальна методика», яка включає лекційний, пояснювальний та дискусійний способи. Такий метод більше підходить для показових відкритих уроків та майстер-класів, де акцентується увага на теоретичні положення.

4) «Дослідницька методика», у процесі реалізації якої викладач організовує навчально-дослідницьку діяльність студентів, спрямовану на спостереження, аналіз і порівняння музичних матеріалів вважається одним з найефективніших, оскільки найважливіше у навчальному процесі – уміння вчитися самостійно та самостійно організовувати свій навчальний простір. За таких обставин освітній процес не закінчується після отримання документу про вищу освіту, а стає життєвою потребою, і педагог-музикант постійно самостійно підвищує свій професійний рівень.

Зазначені та охарактеризовані методи вокального навчання повинні складати підґрунтя (основу) для побудови процесу формування компетенцій самоорганізації навчального простору майбутнього викладачів-музикантів на матеріалі вокально-педагогічної підготовки.

Висновки... Визначено основні компетентності самоорганізації навчального простору, до яких відносяться такі: діагностики і аналізу рівня сформованості музично-педагогічної діяльності; визначення цілей та завдань навчальної музично-педагогічної діяльності; планування та практичної реалізації навчальної музично-педагогічної діяльності; рефлексії та коригування навчальної музично-педагогічної діяльності.

З урахуванням наукової спрямованості даного дослідження, визначено основні методичні підходи до вокального навчання, серед яких виокремлено наступні вокальні методи: емпіричний (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний); концентричний; фонетичний (лінгвістичний); вербально-асоціативний, а також методи: внутрішнього інтонування, порівняльного аналізу, вокально-слухового контролю та візуального контролю.

Визначено теоретичні положення китайських вчених щодо методики підготовки спеціалістів у класі вокалу та методів вокального навчання, які сприяють самовдосконаленню в даній галузі. Самоорганізація навчального простору майбутніх викладачів-музикантів є сукупністю упорядкованих педагогічних дій і операцій педагога і студента, що забезпечують ефективну самоорганізацію навчального простору майбутніх фахівців.

Використана література:

1. Барицька О.А. Компонентна структура фахової компетентності майбутніх учителів музики в контексті оволодіння засобами мультимедійних технологій / О.А. Барицька // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – Вип. 26. – Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – С. 72-76.
2. Вовк О. Методи та прийоми розвитку вокально-виконавських умінь студентів у ВНЗ / О. Вовк // Нова педагогічна думка. – 2014. – №1. – С. 159-162.
3. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики / Л.Б. Дмитриев. – Москва : Музыка, 2007. – 368 с., нот, ил.
4. Иванова С.В. Функциональный подход до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладах післядипломної освіти / С.В. Иванова // Вісник Житомирського державного університету: Педагогічні науки / [гол.ред. П.Ю. Саух, відп.ред. Н.А. Сейко]. Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту імені І. Франка, – 2008. – Вип. 42. – С. 106-110.
5. Калюжна О. Розвиток ключових предметних компетентностей студентів-музикантів та вчителів-початківців / О. Калюжна // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка – 2012. – Вип. 107 (1). – С. 214-221.
6. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению / А.Г. Менабени. – Москва : Просвещение, 1987. – 230 с.
7. Прядко О.М. Методика розвитку співацького голосу у майбутніх педагогів-музикантів: автореф. дис.... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія і методика музичного навчання»/Прядко О.М. – Київ, 2009. – 23 с.
8. Стрельников В. Компоненти професійної компетентності викладача вищої школи / В. Стрельников // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». – 2013. – Вип. 28 (1). – С. 278-285.
9. Чжан Цзінцзін Методика формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання: дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія і методика музичного навчання»/ Чжан Цзінцзін. – Київ, 2016. – 215 с.

10. Шмиголь І. Сутність та структура професійної компетентності педагога / І. Шмиголь // Проблеми підготовки сучасного вчителя.: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ПП Жовтий, – 2011. – Вип. 4 (ч.1) – С. 197-204.

Яо Ямин

**ОСНОВНЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ САМООРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОСТРАНСТВА
БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ-МУЗЫКАНТА В ПРОЦЕССЕ ВОКАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
(МЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)**

В статье рассматриваются вопросы, которые актуализуют пути приобретения основных профессиональных компетентностей будущих преподавателей-музыкантов во время вокального обучения с помощью соответствующей методической системы.

Для самоорганизации учебного пространства будущих специалистов относительно их вокальных саорганизационных компетентностей определены следующие вокальные методы: эмпирический (объяснительно-иллюстративный, репродуктивный); концентрический; фонетический (лингвистический); вербально-ассоциативный, а также методы: внутреннего интонирования, сравнительного анализа, вокально-слухового и визуального контроля.

Ключевые слова: учебное пространство, самоорганизация, будущий преподаватель-музыкант, вокальное обучение.

Yao Yaming

**BASIC COMPETENCES OF SELF-ORGANIZATION
OF THE FUTURE TEACHER-MUSICIAN'S EDUCATIONAL SPACE IN THE VOCAL TRAINING PROCESS
(METHODOLOGICAL ASPECT)**

Development of the modern higher education system actualizes the issue of readiness of the future music teachers as subjects for professional activity. An indicator of such readiness is professional competence. The concept of "competence" is enshrined in the Law of Ukraine "On Higher Education" and is defined as a dynamic combination of knowledge and practical skills, ways of thinking, professional, ideological and social qualities, moral-ethical values, which determines the ability of a person to carry out professional and further training activity successfully and is the result of studying at a certain level of higher education.

Taking into account the scientific focus of our research, it is worth paying special attention to the vocal training of masters, the future teachers-musicians to acquiring basic competences of self-organization of the educational space.

Vocal training is a process of active interaction between a teacher and a student in mastering professional knowledge and skills based on the traditions of a classical vocal school. Formation of a student in a vocal class involves the use of numerous methods that have proved their effectiveness and allow achieving a better result with the least cost. The article reveals the most common methods of development and self-development of vocal skills for acquiring the appropriate competences.

The empirical (explanatory-illustrative, reproductive) method of representation and imitation remains in the vocal teaching the leading one. Concentric method is aimed at the development of voice and its range. The phonetic (linguistic) method is considered as a way of influencing the singing voice and the work of the vocal apparatus with the help of phonemes (separate sounds of speech – vowels and consonants).

When studying heavy intonational and tessitura places of the vocal composition, the method of internal intonation is used to elaborate a high singing sound position, as well as to repeat and improve the vocal repertoire. The method of comparative analysis facilitates the ability of masters to compare the performance of vocal works by several singers; not only listen, but also hear themselves. One cannot ignore the method of visual control, during which the teacher controls the entire singing process. Verbal-associative method, which causes an explanation of cause-effect relationships in the work of the vocal apparatus and allows the student to understand his work consciously and clearly.

Analysis of modern literature, own experience makes it possible to confirm the following methods of vocal training in China, which are general musical techniques: "Methodology of experience", "Practical methodology", "Verbal methodology", "Research methodology".

Key words: educational space, self-organization, future teacher-musician's, vocal training.

Подано до редакції 27.03.2018.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Н.П.Гуральник